

पूर्वशास्त्रविदः कर्मकांडविदोपि एवमर्थमनर्थत्वेन पश्यन्ति किमुत ज्ञानिनः ॥ २२ ॥ दुरावर्ताः दुःखेनापि सिद्धांतं पाहयितुमशक्याः दृढः पूर्वः प्राग्भावीयः संस्कारो येषां ते दृढपूर्वं बहुव्रीहावप्यार्थी सर्वनामता ॥ २३ ॥ २४ ॥ हे पार्थ यत्प्राज्ञां लौकिकानप्यर्थान्न वयं विजानीमस्तान् इतरः को ज्ञातुमर्हति न कोपियथा एवं प्राज्ञा अपि अस्माकमन्येषां च दुर्ज्ञेया इत्यर्थः ॥ २५ ॥ महद्वैराग्यं महत्परंब्रह्म तत्त्ववित् तप आदीनामेव ॥ २६ ॥ इति शांतिप० रा० नैलकंठीये भारत भावदीपे एकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ ७ ॥ अस्मिन्वाक्यान्तरे वक्तेत्यादिना दंड एव हिराजैर्द्रक्षत्रधर्मो न मुंडनमित्यंतेन यथेनात्मवि विदिषोत्पत्तेः पूर्वकर्माणि कर्तव्यानि पश्चात्त्याज्यानीति युधिष्ठिरमतं ब्राह्मणविषयं न तु क्षत्रियविषयमिति प्रतिपाद्यते वाक्यान्तरे वाक्यावसरे अभिनीततरं युक्तिमत्तरं ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ चतुष्पदी चतुराश्रमी

पूर्वशास्त्रविदोप्येवं जनाः पश्यन्ति भारत ॥ क्रियासु निरतानित्यं दाने यज्ञे च कर्मणि ॥ २२ ॥ भवन्ति सुदुरावर्ता हेतुमंतोऽपि पंडिताः ॥ दृढपूर्वे स्मृतामूढानैतदस्तीति वादिनः ॥ २३ ॥ अनृतस्यावमंतारो वक्तारो जनसंसदि ॥ चरन्ति वसुधां कृत्स्नां वा वदूका बहुश्रुताः ॥ २४ ॥ पार्थ यन्न विजानीमः कस्तान् ज्ञातुमिहार्हति ॥ एवं प्राज्ञाः श्रुताश्चापि महान्तः शास्त्रवित्तमाः ॥ २५ ॥ तपसामहदाप्नोति बुद्ध्या वै विंदते महत् ॥ त्यागेन सुखमाप्नोति सदा कौंतेय तत्त्ववित् ॥ २६ ॥ इति श्रीमहाभारते शांतिपर्वणि राजध० युधिष्ठिरवाक्ये एकोनविंशतितमोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ ७ ॥ वैशंपायन उवाच अस्मिन्वाक्यान्तरे वक्ता देवस्थानो महातपाः ॥ अभिनीततरं वाक्यमित्युवाच युधिष्ठिरं ॥ १ ॥ देवस्थान उवाच यद्वचः फाल्गुने नोक्तं न ज्यायोऽस्ति धनादिति ॥ अत्र ते वर्तयिष्यामि तदेकांतमनाः शृणु ॥ २ ॥ अजातशत्रो धर्मेण कृत्स्ना ते वसुधा जिता ॥ तां जित्वा च वृथाराजन्न परित्यक्तुमर्हसि ॥ ३ ॥ चतुष्पदी हि निःश्रेणी ब्रह्मण्येव प्रतिष्ठिता ॥ तां क्रमेण महाबाहो यथा वज्रय पार्थिव ॥ ४ ॥ तस्मात्पार्थ महायज्ञैर्यजस्व बहुदक्षिणैः ॥ स्वाध्याययज्ञाः ऋषयो ज्ञानयज्ञास्तथापरे ॥ ५ ॥ कर्मनिष्ठांश्च बुद्ध्यास्तपोनिष्ठांश्च पार्थिव ॥ वैखानसानां कौंतेय वचनं श्रूयते यथा ॥ ६ ॥ ईहेत धनहेतो र्यस्तस्यानीहा गरीयसी ॥ भूयान्दोषो हि वर्धेत यस्तं धर्ममुपाश्रयेत् ॥ ७ ॥ कृत्स्नं च धनसंहारं कुर्वन्ति विधिकारणात् ॥ आत्मानं दूषितो बुद्ध्या भूणहत्यां न बुध्यते ॥ ८ ॥ अनर्हते यद्ददाति न ददाति यदर्हते ॥ अर्हानर्हा परिज्ञानादानधर्मोऽपि दुष्करः ॥ ९ ॥

॥ ४ ॥ तामेवाह स्वाध्यायेति क्रमाद्ब्रह्मचारियति गृहस्थवानप्रस्थान् बुध्यस्वेत्यर्थः ॥ ५ ॥ वैखानसानां हैरण्यगर्भाणां ॥ ६ ॥ धनहेतुः कारणं यस्य तस्य यज्ञादेः यज्ञाद्यर्थं ईहेत धनं तस्यानीहा गरीयसी प्रक्षालनाद्विपंकस्य दूरादस्पर्शनं वरमिति न्यायात्तमि मंपरधर्मयः क्षत्रिय उपाश्रयेत् स दूष्येतेत्याह भूयानिति ॥ ७ ॥ चोहेतौ यस्माद्विधिकारणात् यज्ञार्थं धनसंहारं धनसंचयं आत्मानमिति बुद्ध्या दूषित आत्मानं देहं तद्विषयं धनं वा अनर्हते अयोग्याय कर्मणे समर्पयति योग्याय च न सः आत्मद्रोहजां भूणहत्यां न बुध्यते सार्धः ॥ ८ ॥ दानधर्मः शुद्धिधर्मः दैपूशोधने इत्यस्य रूपं पक्षे स्पष्टोर्थः ॥ ९ ॥